

dobnikov pripadali tudi samostani in kongregacije. Ko so se razmere po koncu Napoleono-vih vojn umirile, so se zlasti v Franciji in severni Italiji pojavili številni novi redovi. Cerkev je redovnim skupnostim nudila podporo. Leta 1814 so bili obnovljeni jezuiti, ki so bili v močno oporo rimskim centralnim ustanovam. Z industrijo in širjenjem mest se pojavijo nove potrebe, na katere odgovorijo mnoge skupnosti, ki delujejo na socialnem področju. Začne se razcvet ženskih redov. Konec 19. stoletja imajo usmiljenke že 30.000 članic. Mnogi redovi se posvetijo delu za boljšo vzgojo in izobrazbo. S tega področja so nam najbolj znani salezijanci in uršulinke. Skupnosti, ki so namenjene delu v misijonih, pa razvijejo odprto metodo prilagajanja novim kulturam.

Peto poglavje nam pokaže redovništvo v obdobju dvajsetega stoletja. Države v prvi svetovni vojni vzpostavijo trdne meje, ki se jih morajo držati tudi redovniki. Redovništvo je prizadeto zlasti od totalitarizmov, ki se razvijejo v svetu po letu 1917. Redovniki doživljajo težke čase v Rusiji, Mehiki, Španiji, Nemčiji, v večjem delu Vzhodne Evrope, na Kitajskem ..., mnogi so pobiti, zaprti, obtoženi veleizdaj, premoženje jim je zaplenjeno itd. V takih razmerah se razvijejo tudi bolj skrivna združenja redovnikov. Kljub vsemu Cerkev do leta 1965 beleži rast šte-

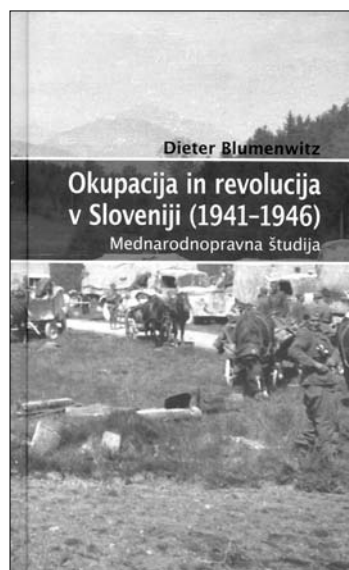
vilnih ustanov in članov, ki dosežejo število 336.000 oseb. V tem času se ravno končuje 2. vatikanski koncil, ki pa ne da dovolj jasnih smernic glede ureditve redov, zato mnogi samostani v zahodnem svetu razpadajo. Misijonsko delovanje redovnikov in Cerkve pa je v tem času že začelo rojevati sadove. Novost dvajsetega stoletja so svetne ustanove. To so skupnosti laikov ali klerikov, katerih člani izpovedujejo evangeljske svete sredi sveta. Člani svetnih ustanov nimajo skupnega življenja in živijo v svetu brez vidnih zunanjih znamenj. Njihova naloga je pričevati v vsakdanjem svetu. Za začetnika lahko štejemo Charlesa de Foucaulda, ki je živel med muslimani. Dvajseto stoletje močneje zaznamujejo člani Opus Dei, sestre Matere Terezije in menihi, ki jih je v Taizeju zbral protestant Roger Schutz.

Knjiga nam ponuja obilico zgodovinskih podatkov, hkrati pa je na mnogih mestih lepo berljiva. Vsakemu poglavju v knjigi sledi še kratek oris razmer na Slovenskem, ter slikovni del s pomembnejšimi osebami Cerkve. Svetovna in cerkvena zgodovina sta vključeni v takšni meri, da pomagata razumeti, zakaj je v preteklosti prihajalo do takšnih ali drugačnih redov. Redovniki so se namreč zmeraj odzivali na potrebe časa. Knjiga nam pred oči naslika tisto prepletanje, ki se je dogajalo

med Cerkvijo in svetom, med redovniki in družbo, med Bogom in ljudmi. V tem prepletanju je nastajala dediščina Evrope, h kateri so mnogo doprinesli ravno redovniki. Iskalci Boga so močno zaznamovali podobo Cerkve, miselnosti, znanosti, gospodarstva, šolstva, socialnih ustanov, kulture, podobo celotnega sveta. Kdor hoče spoznati identiteto Evrope, se mora soočiti tudi s tem delom njene zgodovine. Za slovenskega bralca je knjiga velika obogatitev.

Matej Matija Kavčič

Dieter Blumenwitz
Okupacija in
revolucija v Sloveniji
(1941 – 1946)
Mednarodnopravna
študija

“Ta študija ima en sam namen: v slovensko preteklo in sedanjo razburkano zgodovino naj pošlje sapo drugačnega vetra. Morda bo ta sapa – v začetku še bolj divja – le ukrotila nekaj divjega viharja ter ga spremenila v normalni veter vsakega človeškega življenja.” S temi besedami Jožef Bernik, kot glavni pobudnik za nastanek te študije, pospremi knjigo, ki je izšla konec lanskega leta pri Mohorjevi družbi v Celovcu, na pot. Ker je Jožef Bernik želel, da bi razmere med in po vojni opisal in analiziral nekdo, ki ni bil podvržen totalitarnemu režimu oz. tudi ni bil del sistema, ki je do nedavnega interpretiral našo polpreteklo zgodovino, je zaprosil uglednega nemškega pravnika prof. dr. Dietra Blumenwita, ki je svojo poklicno pot začel na inštitutu za primerjalno pravo univerze v Münchnu, kjer je prevzel katedro za mednarodno pravo, filozofijo prava in državno pravo. Od leta 1983 je bil direktor Inštituta za mednarodno in evropsko pravo in evropsko zasebno pravo v Würzburgu ter prorektor Visoke šole za politiko v Münchnu. Dr. Blumenwitz je bil tudi pooblaščenec in izvedenec nemške zvezne vlade, zveznega parlamenta in svobodne države Bavarske v postopkih pred zveznim ustavnim sodiščem. Bil je predsedujoči in član v državnih in mednarodnih poravninah pred razsodiščem. Njegovo razisko-

valno delo je bilo posvečeno predvsem javnemu pravu, posebej mednarodnemu pravu in mednarodnemu zasebnemu pravu. Njegovo zadnje delo je prav knjiga *Okupacija in revolucija v Sloveniji (1941-1946)*, saj je aprila lani umrl za rakom.

V knjigi želi avtor osvetliti dogajanje v Sloveniji med in tik po drugi svetovni vojni. Pri tem mu je kot osrednji vir služila knjiga Tamare Pečar Griesser *Razdvojeni narod*, kot zakladnica zbranega dokumentarnega gradiva o takratnem času, obenem pa se, vsaj pri tistih poglavjih, ki niso namenjeni izključno slovenskemu dogajanju in prostoru, opira na največje mednarodne pravnike, tako na Andrassyja, Lauterpachta in Openheima. Študija tako predstavlja “prvo pravno oceno družbenih in političnih sil, torej organizacij, političnih strank, zvez, vojaških in paravojaških enot v Sloveniji med letoma 1941 in 1946”.

Pričujoča študija je razdeljena na dva dela. V prvem delu avtor obravnava obdobje med vojno, kjer predstavi mednarodni pravni status Slovenije oz. Jugoslavije v tem času. Še prej pa na kratko preleti dogajanje v posameznih republikah bivše Jugoslavije od začetka 20. stoletja do nastanka Kraljevine Jugoslavije ter njen pravni položaj v okviru mednarodne politike. Zanimivo je v tem delu prebrati razlago, zakaj Hrvaška ni imela

“kvalitete države”, kljub njemu dejanskemu položaju ves čas med vojno. Avtor v okviru vojnega prava predstavi v vojni veljavne konvencije, pravo vojne okupacije, položaj vlade v begunstvu s posebnim oziroma na jugoslovansko vlado v begunstvu v Londonu, kjer pove, da je bila jugoslovanska vlada zagotovo legitimna vlada, čeprav ji totalitarni sistem vseh petdeset let po vojni ni priznaval tega statusa, temveč jo je predstavljal kot izdajalsko vlado. V svoji študiji v prvem delu knjige Blumenwitz pojasni pravni položaj odporiških skupin v Jugoslaviji po mednarodnem vojnem pravu, vprašuje se o dopustnosti vojnih represalij, pri čemer predvsem izpostavi jemanje talcev (tu je morda za bralca zanimiv poudarek, da to dejanje v času vojne ni sporno, da mednarodno javno pravo pod pojmom represalija razume ukrepe samopomoči, s katerimi se lahko odgovori na storjeno kršitev mednarodnega prava, da lahko tako v tem primeru Nemcem očitamo predvsem to, da so ubijali talce v nesorazmernem velikem številu glede na svoje lastne žrtve).

V nadaljevanju študije se Blumenwitz posveti samemu izvajanju okupacijske oblasti na naših tleh, upoštevajoč različne razmere glede na okupatorja. Tako obravnava področje zakonodaje, sodne oblasti, pravni položaj civilnega prebivalstva (pravica do narodne in-

tegritete, prepoved deportacije), dolžnost poslušnosti, ne zvestobe, obdela tudi odnos do lastnine. V knjigi predstavi odporniška gibanja in samo državljansko vojno (zanimivo, da temu posveti samo eno poglavje knjige, ko pa je ravno to največkrat na tapeti v debatah o naši polpretekli zgodovini): četnike, Protiimperialistično/Osvobodilno fronto (znotraj nje posebej omeni VOS in OZNO), slovenska odporniška gibanja (legije, vaške straže, domobrance).

V drugem delu spregovori o Sloveniji po koncu vojne leta 1945. Pri tem se seveda avtor ne more izogniti problemu mej ter državni reorganizaciji Jugoslavije, tokrat pod komunistično vladavino. V zadnjem delu knjige pa še z očmi pravnega strokovnjaka, ki mora kot Nemec nositi pečat grozljivega nasilja, ki ga je Reich v drugi svetovni povzročil okupiranim narodom, pogleda na prav nič manj grozljive dogodke, ki so se odvijali na naših tleh še mesece po tem, ko je Nemčija kapitulirala in je bil uradno razglašen konec vojne.

Knjiga je za bralca zagotovo zanimiva, čeprav morda sam bralec nima veliko pravnega znanja. Odpira nove poglede na dogajanje v času med in po vojni, predvsem pa je pomembno, da avtor ne interpretira dogodkov "po navdihu ali lastnem prepričanju", temveč poišče razlage v mednarod-

nem javnem in vojnem pravu. Morda lahko avtorju očitamo le to, da so nekatera poglavja prekratka oz. preveč grobo ali površno podana in so s tem premalo natančno obdelana. V korist bralnosti knjige govori tudi dejstvo, da jo ni napisal človek, ki bi imel izkušnjo 50-letnega totalitarizma, ki je dober poskrbel za prepojenost naše mentalitete v duhu "vrednot", ki jih je komunizem zagovarjal, temveč jo je napisal zunanji opazovalec z bogatimi izkušnjami s področja prava.

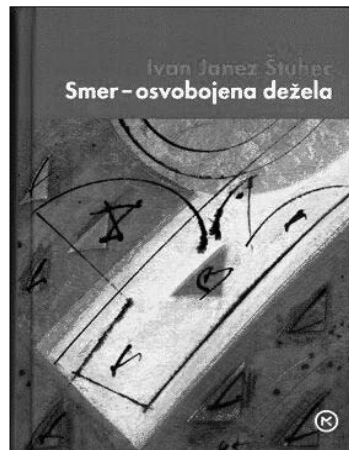
Ob koncu naj vse tiste, ki boste posegli po knjigi, opozorim na zanimivo polemiko, ki sta jo prav zaradi knjige *Okupacija in revolucija v Sloveniji (1941 – 1946)* imela v Sobotni prilogi Dela zgodovinarja dr. Tamara Pečar Grieser ter dr. mednarodnega kazenskega prava Ljubo Bavcon.

Helena Jaklitsch

* Dieter Blumenwitz: *Okupacija in revolucija v Sloveniji (1941 – 1946)*, Celovec, Mohorjeva družba, 15.

Ivan Janez Štuhec Smer – osvobodjena dežela

Ljubljana: Mladinska
knjiga, 2005

Med slovenskimi teologi bi težko našli koga, ki je obdobje tranzicije tako zaznamoval kot dr. Ivan J. Štuhec, sicer profesor moralne teologije na teološki fakulteti v Ljubljani in Mariboru, širši javnosti pa znan kot intelektualec "brez dlake na jeziku". Rodil se je leta 1953 v Celju, večino otroštva pa je preživel pri Mali Nedelji v Prlekiji. Po končani gimnaziji v Ljutomeru je najprej študiral pravo, vendar je študij opustil in po služenju vojaškega roka odšel v mariborsko bogoslovno semenišče. Leta 1981 je bil posvečen za duhovnika, kasneje pa je nadaljeval s podiplomskim študijem v Rimu in leta 1988 doktoriral. Po vrnitvi v domovino je postal duhovni asistent mariborskih študentov ter docent na teo-